

Referat fra koordineringsgruppemøte 27

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo.
Fysisk og digital deltakelse.

06.03.2024, kl. 10.00-13.00

Til stede:Koordineringsgruppens medlemmer

Linda Granlund, Helsedirektoratet (møteleder første del av møtet)
Ole Berg, Helsedirektoratet (møteleder andre del av møtet og referent)
Thea Nørgaard Breili, Helsedirektoratet
Terje Sletnes, NHO Mat og Drikke
Aina Marie Lien, NorgesGruppen
Ingvill Måkestad Bovim, Rema 1000
Ingvill Størksen, COOP
Linda Vist, NHO Service og Handel
Anders Högberg, Orkla ASA
Vidar Haugsdal, Norgesmøllene AS
Trude Nordli, Sjømat Norge
Kirsti Wettre Brønner, TINE SA
Mariann Jørgensen, Norges Frukt- og Grønnsakgrossisters Forbund

Observatører/eksterne foredragsholdere

Gyrd Omholt Gjevestad, Helse- og omsorgsdepartementet
Bente Øvrebø, Helse- og omsorgsdepartementet
Sandra Gjernes Lárudóttir, Helse- og omsorgsdepartementet
Hege Runge Johansen, Helse- og omsorgsdepartementet
Guro Berge Smedshaug, Helsedirektoratet
Olga Soleng, Mattilsynet
Trond Ekorud, SSB
Ina Brantenberg, Tank Design AS
Helge Hindrum, Tradesolution
Geir Sverre Braut, Stavanger Universitetssykehus
Marianne Hope Abel, Folkehelseinstituttet

Møteleder ønsket velkommen til det 27. møtet i koordineringsgruppen. Alle møtedeltakere presenterte seg og møteleder leste opp den konkurranserettslige erklæringen som gjelder for møter i medhold av intensjonsavtalen. Erklæringen ble signert av møtedeltakerne som var fysisk til stede. Det var ingen saker til eventuelt.

Sak 01/24 Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde

- a. Møteleder viste til at Helsedirektoratet har fulgt opp arbeidet som beskrevet i sakspapirene.

Nøkkelhullstall for 2022 ble presentert. I intensjonsavtalen er det mål om å øke omsetning av nøkkelhullprodukter. Utgangspunktet for målet er at andel nøkkelhullprodukter målt i verdi var 18,8 % i 2019 og at andelen skal økes til 21 % innen utgangen av 2025. Andel nøkkelhullprodukter ble redusert til 18,2 i 2020 og 17,8 prosent i 2021, men økte til 18,3 % i 2022, så det har vært en bedring fra 2021 til 2022. I tillegg er det et mål i Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold om å øke antall nøkkelhullprodukter, hvor målet er en årlig økning i antall nøkkelhullprodukter. For 2022 var det 1482 unike nøkkelhullprodukter i handelen, dette er en nedgang fra 1536 produkter i 2021, men det kan se ut som at den årlige nedgangen fra 2016 til nå er lavere enn tidligere og at antallet nøkkelhullprodukter ser ut til å stabiliseres på om lag 1500 unike produkter. Helsedirektoratet har ikke hatt anledning til å gå i dybden på salg av nøkkelhullvarer per kategori og kommer tilbake til dette i neste møte.

Det ble informert om at det planlegges en revisjon av kriteriene for nøkkelhullet. Nøkkelhullsordningen er basert på de nordiske ernæringsanbefalingene, og det vil være naturlig å se på om kriteriene for ordningen bør revideres når ny NNR foreligger. Dette er et felles initiativ i Norden. I første omgang planlegger de nordiske landene å henvende seg til matbransjen for å kartlegge hvilke nøkkelhullkategorier bransjen mener bør endres. Dette planlegges i løpet av våren. Vi kommer tilbake så snart planene er mer konkretisert.

Det ble gitt en kort orientering om prosess for revidering av kostrådene. Det er gjennomført en intern høring av kostrådene i Helsedirektoratet og Vitenskapskomiteen for mat og miljø vil få et oppdrag om å beregne inntak av næringsstoffer fra kostrådene. Det planlegges for offentlig høring av kostrådene i perioden mars til mai, og lansering på Arendalsuka i august.

Helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol kåret vinnerne av intensjonsavtalens utmerkelser 2023 på #MerAv-seminaret 9. februar. Fjordland vant i kategorien sunnere produkter med "Fisk i ferdigretter". Opplysningskontoret for frukt og grønt vant i kategorien sunnere markedsføring med "Smaksdetektiv – 5 om dagen barnehage". Les mer om vinnerne og juryens begrunnelse på [nettsidene til Helsedirektoratet](#) og på [regjeringen.no](#). Sekretariatet gratulerer alle vinnerne.

- b. **Status og planer for innsatsområde 1: salt**

Det er ikke gjennomført noe spesifikt arbeid i innsatsområdet siden forrige møte.

- c. **Status og planer for innsatsområde 2: tilsatt sukker**

Terje Sletnes fra NHO Mat og Drikke orienterte om status. Det er siden forrige møte i koordineringsgruppen ikke gjennomført felles aktiviteter for aktørene i innsatsområdet. Arbeidet for å redusere tilsatt sukker og mettet fett i næringsmidler og matretter og tiltak for å redusere inntaket av tilsatt sukker og mettet fett i befolkningen pågår imidlertid innad i de enkelte virksomhetene i samme omfang som tidligere. Sletnes varslet en mulig aktivitet knyttet til å gå nærmere inn på tallene i Trade Solution etter omleggingen av rapporteringen knyttet til innsatsområde 3 Mettet fett. Felles aktivitet for innsatsområde 2 og 3 planlegges etter at workshop/seminar for innsatsområde 1: salt og innsatsområde 5: forbrukeratferd er gjennomført.

d. **Status og planer for innsatsområde 3: mettet fett**

Se omtale i sak 01/24 c).

e. **Status og planer for innsatsområde 4:**

Det ble orientert om den vellykkede #MerAv-konferansen 9. februar, hvor blant annet vinnerne av intensjonsavtalens utmerkelser 2023 ble kåret av helseminister Ingvild Kjerkol.

f. **Status og planer for innsatsområde 5: Påvirkning av forbrukeratferd.**

Helsedirektoratet v/Thea Nørgaard Breili informerte om siste kampanjesatsing, VGTV-serien "Andre boller". Utgangspunktet for satsingen har vært hvordan LEV-kampanjen skulle tas videre i 2024. Helsedirektoratet har hatt veldig god erfaring med innholdssamarbeid med mediehus, slik som Schibsted. Fra innsiktsarbeid vet vi at de vanligste utfordringene folk står overfor er dårlig kosthold, lite fysisk aktivitet og dårlig psykisk helse. Folk trenger støtte og hjelp til å sette og jobbe med realistiske mål. Helsedirektoratet ønsket også å løfte den forebyggende helsetjenesten Frisklivssentralene i satsingen. Dette resulterte i et samarbeid med Schibsted som utviklet en VGTV-serie "Andre boller". Serien ligger [åpent tilgjengelig på VGTV](#). Det er en overvekt av menn som benytter VGTV.

Sak 02/24 Innsatsområde 5 – oppfølging fra programkomité

- a. Denne saken utgikk grunnet mangel på tid. Følges opp i neste møte.

Sak 03/24 Informasjon om Joint Action-NCD, myndighetssamarbeid på folkehelseområdet

- a. Møteleder informerte om JA-PreventNCD, joint action prevent non-communicable diseases. Dette er et myndighetssamarbeid med mål om å forebygge utvikling av de ikke-smittsomme sykdommene. Norge ble spurt om å lede samarbeidet. JA-PreventNCD er det største myndighetssamarbeidet som har vært innen helseområdet i EU. 20 % av helsemidlene i EU skal nå brukes til folkehelse og forebygging. Hele 25 land er med. Det er 105 partnere involvert. Arbeidet er fordelt på ti arbeidspakker med totalt 60 tasks/områder og 113 subtasks og over 100 piloter. Totalbudsjettet er ca. 1 mrd. kroner fordelt på hele perioden. 80 % av midlene kommer fra EU. De øvrige 20 % dekkes av hvert deltakerland. Prosjektet startet opp 1. januar og varer i fire år.

EU-kommisjonen forventer at de tiltakene vi vet fungerer igangsettes på tvers av landene, basert på utgangspunkt i hvert enkelt land. Prosjektet har delt ledelse og ansvar mellom Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. Linda Granlund (Hdir) er prosjektkoordinator, Knut-Inge Klepp (FHI) er forskningskoordinator. Det jobbes med å utvikle en offisiell nettside for samarbeidet. Folkehelseinstituttet leder arbeidspakke 5 "regulatoriske og finansielle virkemidler". Det kan være aktuelt å invitere FHI til å komme og presentere arbeidspakke 5 på et senere tidspunkt. Det ble spurt om hvilken rolle intensjonsavtalen har i dette myndighetssamarbeidet. Samarbeidet gjennom intensjonsavtalen for et sunnere kosthold vil være et eksempel på et virkemiddel som antakeligvis vil bli diskutert som del av arbeidet.

Oppfølging: Vurdere å invitere FHI til å presentere planer for arbeidspakke 5, regulatoriske og finansielle virkemidler.

Sak 04/24 SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk

- a. Trond Ekornrud fra SSB presenterte status i arbeidet. SSB benytter nå data fra statistikk for konsumprisindeksen. Dette utgjør et utvalg på om lag 170 butikker. Første publisering av ny kostholdsstatistikk skal etter planen inneholde data for 2018-årgangen. I tillegg jobbes det med statistikk for perioden 2019-2021. Begrensninger med KPI-data er at man kun kan publisere aggregerte data på landsnivå uten mulighet for statistikk fordelt etter sosioøkonomiske bakgrunnskjennetegn som inntekt, utdanning osv.

Ny kostholdsstatistikk vil bestå av følgende datakilder: KPI-data, Tradesolution, nettsider som Unil m.fl., Matvaretabellen, maskinlæring for å predikere næringsinnhold på matvarer der dette mangler, SSBs befolkningsstatistikk, virksomhet og foretaksregisteret (VoF) for total butikkpopulasjon i det aktuelle året. SSBs befolkningsstatistikk og VoF vil bli benyttet for å kunne blåse opp tall fra 170 butikker til å bli landsrepresentativt.

Første publisering vil inneholde tall over solgte mat- og drikkevarer per person per år/per dag for landet totalt. Dette vil være fordelt etter næringsinnhold og matvaregrupper (15 hovedgrupper med tilhørende undergrupper). Det ble vist eksempel på tabell med næringsinnhold og matvarekategorier.

Det jobbes med å strømlinjeforme produksjonsløpet. SSB må sikre så automatiserte prosesser som mulig. SSB har hatt veldig god hjelp av UiO for kvalitetssikring. Det er mål om publisering i uke 24, 10-14. juni.

Sak 05/24 Presentasjon av rapport fra ekspertutvalg kosthold

- a. Leder Geir Sverre Braut presenterte medlemmene i ekspertgruppen. Det har vært en fin gruppe og et svært godt sekretariat som ble ledet av Helsedirektoratet. Utvalget skulle basere seg på tilgjengelige kunnskapsoppsummeringer, ikke nye forskningsarbeider. Utvalget skulle legge til grunn samfunnsøkonomiske vurderinger, men skulle ikke vurdere endringer i merverdisystemet.

Braut presenterte en årsakskjedemodell om sammenheng mellom sykdom og helse. Det er viktig å tenke mer mot forebyggende tiltak og se på levekår og samfunnsstruktur, ikke bare tenke på behandling av sykdom. Dette er viktigere enn å se på risikofaktorer.

Ekspertgruppen har sett på dette i et folkehelseperspektiv, ikke et kurativt perspektiv. Målet er at befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse. Dette kan oppnås ved å få til små endringer hos mange. Det er en stor potensiell samfunnsgevinst.

Utgangspunktet for utvalgets arbeid har vært å se på samfunnsgevinster av å følge Helsedirektoratets kostråd og gjennomgang av eksisterende kunnskapsoppsummeringer på kostnadseffektive kostholdstiltak (WHO "Best Buys"). Det har vært et stort fokus på barn og unge.

Ekspertgruppen har fem anbefalte tiltak:

- Gratis frukt og grønt til barn og unge
- Helsebegrunnet avgift på sukkerholdig drikke
- Forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke til barn og unge
- Obligatorisk matmerke – uten å ta stilling til hvilken merkeordning det er snakk om
- Reformulering og redusert porsjonsstørrelse (intensjonsavtalen for et sunnere kosthold)

Ekspertgruppen har også listet opp en rekke supplerende tiltak som er innordnet under de fem anbefalte tiltakene. De supplerende tiltakene er litt mindre spesifikke, og kan understøtte de fem anbefalte tiltakene. Hele rapporten og opptak av lanseringen er [publisert på regjeringen.no](#). I forhold til forslag om helsebegrunnet avgift på sukkerholdig drikke så bør det utledes hva "sukker" er i en slik sammenheng. Sukker finnes i mange former.

Det ble takket for god gjennomgang. Helsedirektoratet ser hen til denne rapporten når de utarbeider sluttrapport for handlingsplan for bedre kosthold, som direktoratet jobber med på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet. Det kom innspill om at kommersielle determinanter for helse - hvor mye man som helsemyndigheter skal samarbeide med matbransjen er kontroversielt. Braut refererte til internasjonal forskning som viser at helsemyndighetene ikke bør samarbeide med matbransjen. Mange i ekspertgruppen fikk imidlertid økt bevissthet om mulighetene for dialog og samarbeid med matbransjen basert på det etablerte samarbeidet i Norge gjennom intensjonsavtalen for et sunnere kosthold.

Det ble fremmet spørsmål om hva koordineringsgruppen tenker om reformulering og porsjonsstørrelser. Flere møtedeltakere svarte at det er mange muligheter, men at Norge er et lite land og et lite marked. Det er ikke rom for mange ulike forpakninger i et lite marked. Det ble kommentert at mindre forpakninger ikke er forenlig med mindre bruk av emballasje/plast.

Sak 06/24 Oppfølging av sak om etablering av et merke for aktører som er med i intensjonsavtalen

- a. Helse- og omsorgsdepartementet introduserte saken. På møtet i koordineringsgruppa 13. september kom det forslag om å utarbeide et merke/symbol, slik det ble gjort for

Saltpartnerskapet, som aktørene kan benytte for å synliggjøre og fremme sitt arbeid under Intensjonsavtalen. Merket/symbolet skal kunne benyttes i bedrift til bedrift (B2B) - kommunikasjon, f.eks. på seminarer, i møter o.l., og i aktørenes omtale av det generelle arbeidet med kosthold, f.eks. på aktørenes nettsider, men ikke i kommunikasjon rettet mot forbruker.

Politisk ledelse i HOD har stilt seg positive til forslaget om å utarbeide et merke/logo. HOD har engasjert designbyrået TANK i arbeidet. TANK presenterte arbeidet som er gjort og la frem fire alternative forslag til merker. Noen umiddelbare kommentarer og innspill ble gitt i møtet, bl.a. knyttet til hvilke verdier merket skal symbolisere og til de foreslått merkene. Det kom spørsmål om "samarbeid" har vært diskutert. Samarbeid har ikke vært spesifikt løftet i bestillingen til TANK. Det ble også påpekt at merkene ikke må likne på allerede eksisterende merker, at noen av dem er litt vanskelige å forstå (for abstrakte), og likner for mye på råvarer (som kan være litt misvisende med tanker på avtalens innhold). Av de som uttalte seg i møtet, støttet de fleste merke nr. 1. Aktørene vil få anledning til å gi innspill i etterkant av møtet. HOD sender ut presentasjonen fra TANK i etterkant av møtet, samt et utkast til retningslinjer for bruk av merket/symbolet. Aktørene får en frist på 2 uker til å komme med innspill til merket/symbolet og til utkast til retningslinjer.

Oppfølging: Saken tas opp igjen på neste møte i koordineringsgruppen 8. mai.

Sak 07/24 Oppfølging, status for arbeidet om markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge

- a. HOD orienterte kort om det pågående arbeidet med å forskriftsfeste et forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn. Et eventuelt høringsnotat vil sendes på høring når regjeringen har tatt stilling til et forslag. Det er enda ikke mulig å si noe om når et eventuelt forskriftsforslag kommer på høring. Som en del av dette arbeidet har HOD sendt på høring forslag om en tydeligere forskriftshjemmel i matloven for å innføre slik forskrift. HOD henviste til høringsnotatet ved spm. om hvilke vurderinger som var gjort. Alle kan komme med innspill til høringen som har frist for innspill 9. april 2024.

Matbransjens faglige utvalg (MFU) fortsetter. Foreløpig ut 2024.

Oppfølging: HOD orienterer kort om status i neste møte i koordineringsgruppen 8. mai.

Sak 08/24 Data fra Tradesolution for innsatsområdene 2 og 3

- a. Helge Hindrum fra Tradesolution (TS) presenterte saken. TS eies av DLF og de store dagligvareaktørene i Norge. Kildene til data om salt, sukker og mettet fett er salgsdata fra kjedenes grossister; Asko, Coop, Reitan, Kolly og Servisegrossistene (DLVRY er under oppstart, men ønsker å levere data). I tillegg inkluderes salgsdata fra direkteleverandører; Tine, Coop, Fjordland og Bakehuset.

EPD basen er dagligvarebransjens grunndatabase for produktinformasjon. I EPD-basen er det årlig mer enn 100.000 aktive produkter. Produktinformasjonen må matches med salg fra

Salgsdatabasen. Det er utfordrende å kategorisere produktene til de respektive kategoriene for salt, sukker og mettet fett. Historikk med kategorisering ble presentert.

Fra 2022 har TS fått mulighet til å benytte NorgesGruppens interne varegruppestandard (NIV) som grunnlag for å koble produkter til Intensjonsavtalens rapportgrupper. Dette har forenklet kategorisering mye og ser ut til å fungere godt. Med endring av klassifisering til NIV-data må tidslinjen begynne på nytt med nytt nullpunkt i 2022.

Med NIV er det mulig å følge utvikling av saltinnhold i 48 kategorier, opp fra de 38 kategoriene som har blitt fulgt siden 2015. Mellom 2015 og 2018 ble det funnet at om lag 40 prosent (11 av 27) matvarekategorier som hadde egne saltmål, hadde klart å oppnå dette. Tilsvarende tall for 2021 var 54 prosent (14 av 26 matvarekategorier). Flere kategorier har redusert saltnivå sammenlignet med økt nivå mellom 2022 og 2023. Oppsummert så ser den positive nedgangen i salt som vi har sett mellom 2016 og 2021 ut til å fortsette.

Tall for innhold av mettet fett fordelt på 15 matvarekategorier viser positive indikasjoner fra 2022 til 2023, men det er noe usikkerhet knyttet til inkluderte produkter spesielt i tre kategorier. For sukker er tallene mer sprikende. Kategorisering av drikkevarer er en utfordring, men en løsning kan være å rapportere både hele (sukker- og sukkerfrie) og de enkelte delene (sukker- og sukkerfrie).

Sak 09/24 Dato og saker for neste møte i koordineringsgruppen

- a. Neste møte i koordineringsgruppen er 8. mai kl. 10-12 i Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4. Det blir mulighet for digital deltakelse.

Forslag til saker:

- Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde
- Status for arbeidet med revidering av de norske kostrådene
- SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk
- Oppfølging av sak om etablering av et merke for aktører som er med i intensjonsavtalen
- Status for arbeidet om markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge
- Innsatsområde 5 – oppfølging fra programkomité
- Eventuelt

Øvrige møtedatoer i koordineringsgruppen i 2024

- Onsdag 30. oktober kl. 10-13

Sak 10/24 Eventuelt

- a. Det kom ingen saker til eventuelt.